

ZELENAŠKI UGOVORI KOD INOZEMNIH PRUŽATELJA FINANCIJSKIH USLUGA

Vukušić, Karla

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:173584>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-28**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

**ZELENAŠKI UGOVORI KOD INOZEMNIH
PRUŽATELJA FINANCIJSKIH USLUGA**

MENTOR:

dr.sc. Šime Jozipović

STUDENTICA:

Karla Vukušić

Split, rujan 2021.

SADRŽAJ:

1. UVOD	1
1.1. Definicija problema.....	1
1.2. Cilj rada	1
1.3. Metode rada.....	2
1.4. Struktura rada	2
2. ZELENAŠKI UGOVOR.....	4
2.1. Zelenaštvo ili lihvarjenje	4
2.2. Pojmovno određenje zelenaškog ugovora.....	7
2.3. Primjer presude za zelenaški ugovor.....	10
3. TRŽIŠTE FINANCIJSKIH USLUGA U REPUBLICI HRVATSKOJ.....	13
3.1. Pojmovno određenje financijskih usluga	13
3.2. Tipologija kredita	15
4. INOZEMNI PRUŽATELJI FINANCIJSKIH USLUGA U REPUBLICI HRVATSKOJ...	17
5. ANALIZA PONUDE INOZEMNIH PRUŽATELJA FINANCIJSKIH USLUGA U REPUBLICI HRVATSKOJ	19
5.1. Kreditna institucija 1 (KI1)	19
5.2. Kreditna institucija 2 (KI2)	25
5.3. Kreditna institucija 3 (KI3).	26
6. ZAKLJUČAK	29
LITERATURA.....	31
POPIS TABLICA.....	33
POPIS SLIKA	33
SAŽETAK.....	34
SUMMARY	34

1. UVOD

1.1. Definicija problema

U situaciji kada pojedinci ili poslovni subjekti ne raspolažu s dovoljno novčanih sredstava, traže različite izvore sredstava, od kojih su u praksi najčešće korišteni krediti poslovnih banaka sa sjedištem i poslovnica u RH. Pritom se posebice ističu razdoblja u kojima postoji povećana potražnja za financijskim uslugama s naglaskom na kreditiranje građana i poslovnih subjekata. Jedno od takvih razdoblja trenutačno je aktualna pandemija COVID-19 (ali se može svakako istaknuti i razdoblje tijekom kojeg je bila aktualna prethodna gospodarska kriza, odnosno razdoblje recesije). Pandemija je utjecala na pad prihoda poslovnih subjekata te na pad dohotka građana, a zbog čega posljedično obje skupine subjekata otežano podmiruju nastale obveze. Ujedno, zbog nastale situacije, učestalo je riječ o subjektima koji nisu kreditno sposobni, odnosno ne mogu jamčiti za podmirivanje obveza prema pružatelju financijske usluge. Iz tog razloga isti vrlo često koriste usluge pružatelja financijskih usluga koji mogu biti neprovjereni te nepouzdana. Ugovori ovakvih pružatelja financijskih usluga se mogu okarakterizirati kao zelenaški budući da sadrže elemente prema kojima su ti isti ugovori ništetni.

U uvjetima globalizacije te internacionalizacije poslovanja poslovnih subjekata, a time i pružatelja financijskih usluga, a čime posljedično dolazi do olakšane mogućnosti kolanja novca na globalnoj razini, pojavljuje se mogućnost korištenja usluga inozemnih pružatelja financijskih usluga. Ali, ujedno se sve više ističe potreba za reguliranjem poslovanja inozemnih pružatelja usluga budući da postoji mogućnost pojave onih pružatelja usluga čije poslovanje nije regulirano nacionalnim zakonodavstvom. U konačnici, izostanak regulacije poslovanja inozemnih pružatelja financijskih usluga može dovesti do pojave zelenaških ugovora, a time i do izraženog negativnog utjecaja na korisnike usluga inozemnih pružatelja financijskih usluga.

1.2. Cilj rada

Temeljni cilj rada je proučiti modele poslovanja inozemnih pružatelja usluga te uočiti ilegalne elemente (a koji se ujedno mogu okarakterizirati zelenaštvom) u njihovom poslovanju. Iz tog razloga se u empirijskom dijelu rada prikazuje ponuda inozemnih pružatelja financijskih usluga u Republici Hrvatskoj. Kako bi se u empirijskom dijelu mogla kvalitetno prikazati ponuda inozemnih pružatelja financijskih usluga te kako bi se mogli prikazati ilegalni elementi koji su uključeni u njihovo poslovanje, nužno je u teorijskom dijelu rada definirati zelenaške ugovore. Pritom je zelenaški ugovor onaj ugovor koji nije u skladu sa Zakonom o obveznim odnosima te je utemeljen na nesrazmjernoj koristi jedne od ugovornih strana. Odnosno, cilj teorijskog

dijela rada je definiranje zelenaških ugovora kao ništetnih ugovora, uz to, cilj teorijskog dijela rada je i prikaz tržišta financijskih usluga u RH.

1.3. Metode rada

Za pisanje ovog završnog rada korišteno je više metoda znanstvenog istraživanja. Riječ je o metodama analize i sinteze, deskriptivnoj metodi, induktivnoj i deduktivnoj metodi, komparativnoj metodi, metodi kompilacije i metodi istraživanja za stolom. Većina ovih metoda koristi se kroz cijeli rad s ciljem definiranja temeljnih pojmova na kojima se temelji pisanje ovog rada. Induktivna i deduktivna metoda primarno su korištene u empirijskom dijelu rada s ciljem definiranja temeljnih zaključaka rada, kao i komparativna metoda koja se koristi kako bi se usporedila ponuda više inozemnih pružatelja financijskih usluga. Jedna od temeljnih metoda za pisanje ovog rada je metoda istraživanja za stolom budući da se pisanje ovog rada temelji na pretraživanju dostupne relevantne literature.

1.4. Struktura rada

Ovaj završni rad podijeljen je na šest cjelina, odnosno poglavlja. Prvo poglavlje je uvodno koje čine definicija problema, cilj rada, metode rada te sama struktura rada. U drugom poglavlju pojmovno se definira zelenaški ugovor, odnosno ističu se činjenice koje karakteriziraju određene ugovore koje imaju zelenaške elemente te djeluju na štetu jednog ili više potpisnika ugovora. U trećem poglavlju prvenstveno se pojmovno definiraju financijske usluge, nakon čega slijedi prikaz tržišta financijskih usluga u RH te tržišnih sudionika koji su zapravo najbitniji čimbenik postojanja tržišta financijskih usluga. U četvrtom poglavlju prikazuju se inozemni pružatelji financijskih usluga budući da je u ovom završnom radu naglasak stavljen na zelenaške ugovore kod inozemnih pružatelja financijskih usluga u RH budući da učestalo njihovo poslovanje nije regulirano te u konačnici može uvelike naštetiti pojedinim građanima RH koji koriste njihove usluge.

U petom poglavlju analizira se ponuda inozemnih pružatelja financijskih usluga u RH kako bi se iste diferenciralo u odnosu na pružatelje financijskih usluga koji se ne smatraju inozemnima te čije je poslovanje regulirano brojnim zakonskim propisima. U ovom poglavlju ističu se elementi poslovanja nekih inozemnih pružatelja financijskih usluga zbog kojih je njihovo poslovanje često okarakterizirano kao zelenaški odnos. Šesti dio rada je zaključak u kojem se iznose temeljni zaključci ovog rada. Nakon zaključka slijede popis literature koja je korištena za pisanje ovog rada, popis tablica, popis slika, sažetak uz tri ključne riječi te sažetak na engleskom jeziku.

2. ZELENAŠKI UGOVOR

Na samom početku ovog rada nužno je pojmovno zelenaštvo ili lihvarjenje. Uz to, nužno je pojmovno odrediti zelenaške ugovore, odnosno definirati elemente prema kojima se određuju zelenaški ugovori. Usto, vrlo bitno je i prikazati primjere zelenaškog ugovora kako bi se u empirijskom dijelu rada mogli definirati elementi prema kojima se poslovanje pojedinih inozemnih pružatelja financijskih usluga može okarakterizirati kao zelenaštvo.

2.1. Zelenaštvo ili lihvarjenje

Zelenaški ugovori izravno se povezuju s pojmom zelenaštva (odnosno lihvarjenjem ili lihvom). Porijeklo riječi lihva se može pronaći u gotskoj riječi *leihvan* što znači pozajmiti ili posuditi. Ali, iako je samo porijeklo riječi lihva utemeljeno na zajmu, kroz povijest je došlo do dodatnog razvoja pojma lihvarjenje tako da se danas lihva i lihvarjenje, kao i zelenaštvo povezuju isključivo sa pozajmljivanjem sredstava u negativnom kontekstu. Odnosno, sa iskorištavanjem nečijih nepovoljnih prilika (kao što je prethodno istaknuto, nepovoljnih uvjeta u poslovanju kao što je nelikvidnost ili kreditna nesposobnost građana), nedovoljnog iskustva (što se posebice ističe kada je riječ o mlađim osobama, slabije obrazovanima te osobama smanjenih mentalnih sposobnosti), situacije nužde, lakomislenosti ili smanjene sposobnosti rasuđivanja (kao npr. u situaciji kada je osoba pod utjecajem neke od vrsta opijata).¹

Sve prethodno navedeno iskorištava se s ciljem zlorabe nečijeg položaja u određenom trenutku kako bi se sklopio određeni pravni posao za subjekt ili neku treću osobu s ciljem sticanjem imovinske koristi koja je ujedno nesrazmjerna s protučinidbom. Jedan od primjera lihve svakako može biti i sklapanje ugovora o poslovnoj suradnji u kojem je naknada za učinjeno nesrazmjerna usluzi koja se pruža (ali je pritom kada je riječ o uslugama vrlo teško procijeniti je li došlo do nesrazmjera naknade s protučinidbom). Lihva je kazneno djelo te se kazneno progoni, posljedično, pravni odnos koji se temelji na lihvi je ništetan. Ujedno, ukoliko iskorištena strana to zatraži, sud može dozvoliti da se ugovoreno realizira, uz smanjenje obveze iskorištene strane.²

Lihvarstvo je prepoznato i u Kaznenom zakonu te se pritom definira da u situaciji kada određena osoba iskorištava nepovoljnu situaciju, neiskustvo, lakomislenost ili smanjenu sposobnost

¹ Kramatić, I. (1996): Zelenaštvo ili lihvarjenje, Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika, Zagreb, Vol. 44, No.1, str. 38-39

² Zakon o obveznim odnosima, NN, 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18 (u daljnjem tekstu ZOO), čl. 329

prosuđivanja neke druge osobe s ciljem sklapanja ugovora koji je izrazito nepovoljan za osobu koja sklapa ugovor (u slučaju ovog rada ugovor o zajmu) te je u tom slučaju propisana kazna zatvora od tri godine. U slučaju da je došlo do pribavljanja znatne imovinske koristi ili u slučaju da se osoba bavi djelatnošću koja se može okarakterizirati kao zelenaška, tada postoji mogućnost definiranja kazne zatvora od jedne do osam godina.³

Lihvarenje kao pojam na globalnoj razini se razvija stoljećima, budući da je lihvarenje postojalo već od same pojave novca, pozajmljivanja te pozajmljivanju sličnih odnose. Na području RH lihvarenje je prisutno već stoljećima, ali do izražaja ponajviše dolazi koncem 19. te početkom 20. stoljeća kada je došlo do izražene pojave siromaštva te izrazitih razlika među društvenim slojevima. Odnosno, velike razlike između bogatijih i siromašnijih društvenih slojeva u konačnici vode pretjeranom zaduživanju nižih društvenih slojeva koji u zaduživanju vide priliku za kreiranjem boljih životnih uvjeta, a nažalost, najčešće ostanu i bez svoje imovine.⁴ Jedan od temeljnih oblika lihve pozajmljivanje novca uz previsoku kamatu (odnosno previsoku kamatnu stopu, a koja se učestalo obračunava na dnevnoj bazi, umjesto na mjesečnoj ili godišnjoj kao što je u praksi uobičajeno). Kako bi lihvari osigurali povrat sredstava koja pozajmljuju uz previsoke kamate, najčešće traže dodatni zalog u obliku nekretnina ili neke slične vrijedne imovine.⁵ Bitno je naglasiti da iako se države u načelu ne miješaju u ugovaranje visine kamatne stope, poželjna je što niža kamatna stopa kako ista ne bi negativno djelovala na primatelja zajma.⁶

Iako je lihvarenje utemeljeno na pozajmljivanju uz kamatu, potrebno je razlikovati ovaj oblik pozajmljivanja u odnosu na kredit te zajam (koji nema elemente lihvarenja). Lihvarenje je pritom ugovaranje pozajmljivanja novca uz nerazmjernu protučinidbu (u vidu kamate) kako bi se u konačnici ostvarila maksimalna imovinska korist za davatelja novca (pružatelja usluge). Usto, ovakav odnos može ugroziti egzistenciju korisnika ovakve usluge ili kada je riječ o

³ Kazneni zakon, NN, 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, čl. 242

⁴ Ramljak, S. (2009): *Crtica o lihvarstvu u Drniškoj krajini krajem XIX. i početkom XX. stoljeća*, [Internet], raspoloživo na: <https://hrcak.srce.hr/file/250372> [16.04.2021.]

⁵ Kramatić, I. (1996): *Zelenaštvo ili lihvarenje*, Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika, Zagreb, Vol. 44, No.1, str. 38-39

⁶ Radolović, A. i Radolović, O. (2018): *Neke nove refleksije o građansko-trgovačkim specifičnostima novčanih obveza*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, vol. 39, br. 1, str.338

poslovnom subjektu, lihvarski odnos može ugroziti poslovanje poslovnog subjekta te u pojedinim slučajevima čak dovesti i do same propasti poslovnog subjekta.⁷

Efektivna kamatna stopa ili EKS⁸ iskazuje ukupan trošak za potrošača, odnosno izražava se kao godišnji postotak od ukupnog iznosa kredita, a što uključuje i neke dodatne troškove definirane prema Zakonu o potrošačkom kreditiranju. Lihvarenje karakterizira definiranje efektivne kamatne stope (EKS) iznad zakonski propisanih maksimalnih stopa. Maksimalna EKS za potrošačke kredite je definirana na razini stope zakonskih zateznih kamata uvećanoj za dva postotna boda. Kada je riječ o stambenim kreditima, granica je niža, odnosno maksimalna EKS je definirana visinom zakonske zatezne kamate.⁹ Bitno je naglasiti da se EKS izražava na godišnjoj razini, a što sprječava dovođenje u zabludu potrošača, odnosno korisnika kredita te omogućava vrlo jednostavnu usporedbu EKS-a više kreditnih institucija.

Nužno je dozvoliti djelovanje zakona ponude i potražnje na tržištu financijskih usluga pa tako i slobodno određivanje kamatnih stopa (koje određuju odnosi na tržištu). Prilikom pojave određenih poremećaja na tržištu temeljem kojih dolazi do povećane potražnje za novčanim sredstvima, posljedično može doći do rasta kamatnih stopa. U sustavu u kojem je određivanje kamatnih stopa u potpunosti liberalizirano, rast kamatnih stopa može biti gotovo pa neograničen.¹⁰ S ciljem zaštite građana te poslovnih subjekata, većina svjetskih država propisuje maksimalno dopuštenu kamatnu stopu (bilo da je riječ o redovnoj ili zateznoj kamatnoj stopi), ali unatoč uložnim naporima, lihvarenje se i dalje pojavljuje u različitim oblicima te značajno narušava kvalitetu života građana. Ujedno, vrlo često je u medijima moguće uočiti da je došlo do suicida ili određenih kaznenih djela, a koja su posljedica lihvarskog ili sličnog odnosa. Iz tog je moguće zaključiti da liхва učestalo vodi nastanku kaznenih djela, ali ujedno dovodi i do pojave narušenih međuljudskih odnosa i sl.

Za očekivati je da će tijekom 2021. godine doći do naglog rasta broja lihvarskih odnosa zbog nemogućnosti korištenja drugog oblika pozajmljivanja sredstava budući da je aktualna pandemija COVID-19 utjecala vrlo negativno na kreditnu sposobnost pojedinaca i poslovnih

⁷ Kramatić, I. (1996): Zelenaštvo ili lihvarenje, Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika, Zagreb, Vol. 44, No.1, str. 38-39

⁸ Efektivna kamatna stopa (ili EKS) iskazuje ukupne troškove kredita za potrošača, izražene kao godišnji postotak ukupnog iznosa kredita, uključujući troškove iz čl. 20, stavka 2. Zakona o potrošačkom kreditiranju, pritom se definira prema metodologiji koji utvrđuje Hrvatska narodna banka (HNB)

⁹ Zakon o potrošačkom kreditiranju, NN, 75/09, 112/12, 143/13, 147/13, 09/15, 78/15, 102/15, 52/16, čl. 20.a

¹⁰ Kao primjer vrlo visokih kamata mogu se istaknuti određene države koje čine SAD u kojima i danas EKS ide čak i do 700% i više.

subjekata. Iako su uvjeti otplate kredita uz kamate jedni od najpovoljnijih dosada, a usto su banke vrlo likvidne te raspolažu s većim količinama slobodnih novčanih sredstava koja bi mogle plasirati na tržištu, sve je teže realizirati kredit. Posljedično, pojedinci kojima su potrebna novčana sredstva posežu za korištenjem usluga različitih posrednika i sl koji novčana sredstva pozajmljuju najčešće uz vrlo nepovoljne uvjete.¹¹

2.2. Pojmovno određenje zelenaškog ugovora

Zelenaški ugovor je ništetan ugovor, odnosno „ugovor kojim netko, koristeći se stanjem nužde ili teškim materijalnim stanjem drugog, njegovim nedovoljnim iskustvom, lakomislenošću ili zavisnošću, ugovori za sebe ili nekog trećega korist koja je u očitom nesrazmjeru s onim što je on drugom dao ili učinio, ili se obvezao dati ili učiniti“.¹² Uočljivo je da je zelenaški ugovor tip ugovora s elementima lihvarstva budući da se temelji na nesrazmjernom pribavljanju koristi koja proizlazi iz zlorabe položaja primatelja usluge.

Kao što je prethodno navedeno, zelenaški ugovor je ništetan ugovor te se na njega primjenjuju odredbe Zakona o obveznim odnosima o posljedicama ništetnosti te djelomičnoj ništetnosti ugovora. „Ugovor koji je protivan Ustavu Republike Hrvatske, prisilnim propisima ili moralu društva ništetan je, osim ako cilj povrijeđenog pravila ne upućuje na neku drugu pravnu posljedicu ili ako zakon u određenom slučaju ne propisuje što drugo“.¹³ Budući da je zelenaški ugovor tip ugovora koji nije u skladu s Ustavom RH, prisilnim propisima te moralom društva, ništetan je.

Ako je sklapanje ugovora zabranjeno samo jednoj strani ugovornog odnosa, taj ugovor je valjan, osim zakonskim propisima nije drugačije definirano te će pritom strana koje je povrijedila zakonske propise snositi i posljedice. Kada je utvrđena ništetnost ugovora, svaka od ugovornih strana dužna je vratiti drugoj strani ono što je primila na temelju takvog ugovora (bilo da je riječ o novcu, stvarima ili sl.), a ukoliko to nije moguće zbog same naravi protučinidbe (npr. ako je bila riječ o obavljanju usluge), nužno je dati naknadu u novcu, prema cijenama u vrijeme donošenja odluke, ukoliko zakonski propisi ne definiraju drugačije postupanje.¹⁴

¹¹ Bohaček, Z., Šarlija, N. i Benšić, M. (2003): Upotreba kredit scoring modela za ocjenjivanje kreditne sposobnosti malih poduzetnika, *Ekonomski pregled*, 56 (7-8), str. 566

¹² ZOO, čl. 329

¹³ ZOO, čl. 322

¹⁴ZOO, čl. 322-323

„Ugovaratelj koji je kriv za sklapanje ništetnog ugovora odgovoran je svome suugovaratelju za štetu koju trpi zbog ništetnosti ugovora ako ovaj nije znao ili prema okolnostima nije morao znati za postojanje uzroka ništetnosti“¹⁵ Iz prethodno navedenog vidljivo je da ugovaratelj koji namjerno sklopi zelenaški ugovor, odnosno ugovor koji je ništetan je odgovoran svom suugovaratelju koji zbog određenih odredbi ugovora (zelenaškog ugovora) trpi štetu. Bitno je naglasiti da ništetnost ugovora znači da ugovor ne proizvodi pravne učinke (odnosno, jednako kao da i ne postoji), za razliku od ugovora koji su valjani. Pritom je sud dužan po službenoj dužnosti paziti na ništetnost ugovora.

Kao neke od odredbi koje karakteriziraju zelenaški odnos i zelenaški ugovor mogu se istaknuti:¹⁶

- Visoke kamate (visoke kamatne stope na mjesečnoj ili godišnjoj bazi ili pak situacije kada se kamate obračunavaju na dnevnoj bazi);
- Prikriveni visoki troškovi odnosno naknade (slične naknadi obrade kredita kada je riječ o pozajmljivanju od banke, ali u značajno višim iznosima);
- Uvjetovanje pologa kao osiguranja podmirivanja obveza prema davatelju zajma, pritom polog može biti u obliku zaloga pokretne ili nepokretne imovine (uz druge oblike imovine), bjanko zadužnice ili sl;
- Potpisivanje ovršnih isprava;
- Ugovaranje novčanih kazni u slučaju neispunjavanja određenih odredbi ugovornog odnosa;
- Zaključivanje prividne kupoprodaje kao oblika osiguranja tražbine (što je vrlo učestalo kada je riječ o nelegalnim financijskim posrednicima koji na ovaj način iskorištavaju nepovoljnu situaciju drugih pojedinaca te koriste situaciju da postanu vlasnici određene imovine za samo dio vrijednosti iste);
- Fiktivni iznos pozajmice naznačen u ugovoru, dok je stvarni iznos isplate zapravo značajno manji te
- Manipulacije s obračunom kamata (kao što je primjerice obračun kamate na kamatu), uvećavanje glavnice, nuđenje dodatka ugovoru ili reprogama koji u konačnici dovodi do još nepovoljnijih uvjeta za korisnika pozajmice.

¹⁵ ZOO, čl. 323

¹⁶ Persky, J. (2007): Retrospectives, From Usury to Interest, Journal of Economic Perspectives, Vol. 21, No. 1, str. 233

Moguće je uočiti da su ove odredbe vrlo slične odrednicama kredita kreditnih institucija, ali je vrlo bitno naglasiti da je u slučaju zelenaških ugovora riječ o izrazito nepovoljnim uvjetima koji su definirani s ciljem stjecanja ne pripadajuće koristi.

Kao posljedica zelenaških ugovora učestalo se pojavljuju:¹⁷

- Nemogućnost vraćanja duga i glavnice, a što je najčešće pojavljuje zbog zelenaških uvjeta odnosa (ujedno je i najčešća pojava kada je riječ o zelenaškim ugovorima);
- Razne manipulacije i pritisci na dužnika (prijetnje u pisanom ili usmenom obliku, kao i prijetnje nanošenjem tjelesnih ozljeda i sl.);
- Osjećaj bespomoći i beznađa (kao posljedica činjenice da korisnik usluge ne vidi izlaza iz zelenaškog odnosa, a i kao posljedica manipulacija i pritisaka);
- Gubitak pologa u vidu raznih oblika imovine (pokretne ili nepokretne i sl.);
- Teška kaznena djela (ubojstva, nanošenje težih tjelesnih ozljeda i sl.) te samoubojstva te
- Kada je riječ o poslovnim subjektima, zelenaški ugovori koji dovedu do propasti poslovnog subjekta vode gubitku radnih mjesta, nezaposlenosti te uništavanju lokalne ekonomije (uz potencijal regionalnog ili nacionalnog djelovanja, u ovisnosti od veličine poslovnog subjekta).

U slučaju kada dolazi do pritisaka na dužnike, a time i različitih prijetnji (zbog kojih je sklopljen određeni ugovor), što u konačnici izaziva opravdani strah kod dužnika, ugovor je ništetan, budući da je ugovor koji je sklopljen u situaciji kada jedna ugovorna strana osjeća opravdan strah od druge ugovorne strane ništetan. Moguće je definirati da je ugovor u ovom slučaju sklopljen uporabom prisile, zbog čega je isti ništetan.¹⁸

U slučaju da oštećenik u ugovornom odnosu koji se klasificira kao zelenaški ugovor zahtijeva da se njegova obveza smanji na pravičan iznos, sud će udovoljiti zahtjevu oštećenika, ukoliko je to moguće. Pritom ugovor uz određene korekcije ostaje na snazi. Iako trajanje ugovora može biti kraće ili duže, oštećenik ima pravo podnošenja zahtjeva za smanjenje obveze po zelenaškom ugovoru u roku od pet godina od dana sklapanja ugovora.¹⁹

¹⁷ Peričić, Š. (2006): Prilog poznavanju gospodarskih prilika Bukovice i Podgorja u XIX stoljeću, Rad. Zavoda povij. znan. HAZU Zadru, sv. 48/2006, str. 574

¹⁸ZOO, čl. 279

¹⁹ZOO, čl. 329

2.3. Primjer presude za zelenaški ugovor

Zelenaški ugovori definiraju se člankom 323. i 324. Zakona o obveznim odnosima. Pregledom presuda županijskih sudova, Vrhovnog suda RH te Visokog trgovačkog suda RH moguće je uočiti da je učestalo vrlo teško dokazati postojanje elemenata koji definiraju zelenaški ugovor. U nastavku se daje primjer jedne presude prema kojoj je utvrđeno postojanje zelenaških elemenata ugovora o zajmu novčanih sredstva.

Prema presudi županijskog suda u Zadru, presuđeno je da je ugovor o zajmu ništetan, a što je izravna posljedica činjenice da postoji nesrazmjer između visine pozajmljenih sredstava te zaloga. Odnosno, pozajmljena su sredstva u iznosu od 32.500,00 kn, dok je vrijednost založene zgrade površine 130 m² te dvora od 486 m² višestruko veća u odnosu na iznos pozajmljenih sredstava.²⁰ Ova presuda izravno prikazuje elemente zelenaškog ugovora, odnosno prikazuje jedan od temelja za pravno utvrđivanje postojanja elemenata zelenaškog ugovora, a što je nesrazmjer između iznosa pozajmljenih sredstava te vrijednosti zaloga, a koja je u ovom slučaju višestruko veća. Uzme li se u obzir samo vrijednost nekretnine, pod uvjetom da je ista u stanju koje je prikladno za stanovanje, moguće je pretpostaviti da je vrijednost samo zgrade veća od 400.000,00 kn (potencijalno i višestruko veća). Uz to, treba uzeti i vrijednost samog dvora, koja je svakako veća od iznosa zajma.

Ova presuda je bitna kao primjer za sve buduće ugovaratelje zajmova, a posebice kada je riječ o ugovaranju zajmova s neprovjerenim pružateljima financijskih usluga, kao što su inozemni pružatelji financijskih usluga na kojima je naglasak u ovom radu. Prikazuje da je pravno neutemeljeno pozajmljivanje uz korištenje hipoteke čija vrijednost višestruko nadmašuje vrijednost zajma. Ujedno, ovakva situacija jedan je od temelja za utvrđivanje ništetnosti zelenaških ugovora.

Prema presudi koja je pobijana dosuđeno je da je ugovor o zajmu ništavan te je naloženo da tuženik izda odgovarajuću ispravu koja će omogućiti brisanje založnog prava nad nekretninom. Prema istoj presudi naloženo je tuženiku da tužitelju isplati 18.750,00 kn parničnih troškova. Tužitelj je tvrdio da sklopljeni ugovor ima elemente zelenaškog ugovora budući da je ugovor sklopljen na iznos od 32.500,00 kn, ali da je primio samo 18.000,00 kn. S druge strane, tuženik je tvrdio da je sve u skladu sa zakonskim propisima budući da je u vrijeme sklapanja ugovora

²⁰ Republika Hrvatska, Županijski sud u Zadru, 5 Gž-1536/16-7 od 09. travnja 2018

sve bilo fer te da je dostavio dokumentaciju koja to potvrđuje.²¹ Činjenica da dolazi do situacije da tuženik tvrdi da je isplatio iznos od 32.500,00 kn, koliko je i navedeno u ugovoru o zajmu, a tužitelj tvrdi da je primio manji iznos, odnosno 18.000,00 kuna pokazuje da je prilikom prijenosa bilo kakvih sredstava, bilo da je riječ o zajmu ili nekoj drugoj vrsti transakcija nužno korištenje bankarskih usluga, odnosno usluga nekih drugih financijskih institucija koje mogu evidentirati da je došlo do određene transakcije, a što u slučaju potrebe, odnosno eventualnog spora u budućnosti može poslužiti kao dokazni materijal.

Zakon o obveznim odnosima propisuje, da se u slučaju da je ugovor ništetan, obje ugovorne strane obvezuju da drugoj strani vrate ono što su primili temeljem ugovora. U ovom slučaju, vidljivo je da je tužitelj bio dužan dokazivati da nije primio iznos koji je naveden u ugovoru već značajno manji iznos. Iz tog proizlazi da bez obzira na zakonsku regulaciju, pojedinci koji žele povrijediti određene odredbe zakonskih propisa uvijek nađu načina kojim će zaobići primjenu zakonskih propisa. Vidljivo je da se tuženik, koji je u ovom slučaju tužitelju isplatio manji iznos u odnosu na iznos koji je naveden u ugovoru, ujedno osigurao ukoliko dođe do proglašavanja ugovora ništetnim budući da i u tom slučaju tužitelj treba vratiti iznos koji je naveden u ugovoru, ukoliko ne dokaže da nije primio manji iznos.

Jedan od problema koji se ističe u ovom parničnom postupku izravno je povezan s činjenicom da je tužitelj bio dužan dokazivati da je sklopljeni ugovor ujedno zelenaški (zbog činjenice da je tvrdio da je dobio manji novčani iznos u odnosu na onaj koji je naveden u ugovoru). Utvrđeno je postojanje elemenata zelenaškog ugovora budući da je utvrđeno iskorištavanje teškog materijalnog stanja tuženika koji je u vrijeme sklapanja ugovora primao mirovinu nešto veću od 2 tis kn, a koja je prethodno bila opterećena drugim kreditom u iznosu većem od 50%. Usto, tužitelj je da bi dobio sredstva založio nekretninu koja je u vrijeme sklapanja ugovora vrijedila nekoliko desetaka puta više u odnosu na iznos sredstava koji je dobio po ugovoru. U konačnici je tužitelj dokazao svoje navode nakon svjedočenja svjedokinje koja je povremeno radila za tuženika te je potvrdila praksu sklapanja ugovora s jednim iznosom, dok bi u praksi tuženik zapravo isplatio značajno manji iznos.²²

Iz svega navedenog uočljivo je da iako bi u naravi utvrđivanje elemenata zelenaškog ugovora trebalo biti jednostavno, budući da je zakonski definirano što su temeljni preduvjeti za utvrđivanje ništetnosti određenog ugovora o zajmu, odnosno preduvjeti za utvrđivanje

²¹ Republika Hrvatska, Županijski sud u Zadru, 5 Gž-1536/16-7 od 09. travnja 2018

²² Ibidem.

postojanja zelenaških elemenata određenog ugovora o zajmu, u praksi je ponekad znatno otežano utvrđivanje postojanja istih. Na primjeru odabrane presude moguće je uočiti da se pojedini zajmodavci osiguraju da u slučaju ništetnosti ugovora ipak dobiju pozajmljena sredstva uvećana za određeni iznos navodeći u ugovoru jedan iznos, dok zajmoprimac prima značajno manji iznos. Ovakve transakcije je često teško dokazati, ukoliko ne postoje svjedoci ili trag u obliku izvoda sa računa ili sl. Presude kao što je ova dokazuju da u RH postoje zelenaški ugovori, a pritom je moguće pretpostaviti da postoji značajan broj ugovora s elementima zelenaštva, a koji se pojavljuju posebice u vrijeme određenih gospodarskih i sl. kriza kada pojedinci ili poduzeća nisu kreditno sposobni. Ujedno, ovo presuda kao što je ova dokazuju da je potreban razvoj mikro kreditiranja na području RH.

3. TRŽIŠTE FINACIJSKIH USLUGA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Financijski sustav svake zemlje, pa tako i RH čine valuta i platni sustav, financijska tržišta, financijske institucije i institucije koje nadziru djelovanje financijskog sustava. Kada je riječ o financijskom sustavu RH, najvažniji čimbenik djelovanja istog su kreditne institucije (ponajprije se misli na banke), a čiji rad nadzire Hrvatska narodna banka (HNB).²³ Iz prethodno navedenog moguće je uočiti kako je financijski sustav vrlo kompleksan te da ga čine brojni subjekti, nad kojima je potrebno vršiti kontinuiran nadzor, a s ciljem osiguranja ispravnog djelovanja tržišta. Na samom početku ovog poglavlja ukratko se pojmovno određuju financijske usluge, nakon čega slijedi prikaz vrsta kredita budući da je naglasak ovog rada na kreditima, odnosno pozajmicama koje hrvatski građani te pravne osobe koriste od inozemnih pružatelja financijskih usluga.

3.1. Pojmovno određenje financijskih usluga

Financijske usluge se definiraju kao sve one usluge koje vrše subjekti nadzora, odnosno sve pravne i fizičke osobe koje se bave pružanjem financijskih usluga, savjetovanjem na financijskom tržištu, prodajom, posredovanjem ili upravljanjem imovinom korisnika financijskih usluga.²⁴ Kada je riječ o financijskim uslugama, poseban naglasak stavljen je na kreditne institucije, odnosno ponajprije banke. Pritom HNB daje odobrenje za rad te nadzire poslovanje banaka, a sve s ciljem osiguranja stabilnosti financijskog sustava te sprječavanja nastanka raznih poremećaja na financijskom tržištu (koji bi mogli nastati kao rezultat djelovanja ponude i potražnje na ovom tržištu), ali i različite malverzacije na štetu korisnika kao što su zelenaški ugovori. Poslovanje kreditnih institucija kao što su banke definirano je Zakonom o kreditnim institucijama, a jedna od temeljnih pretpostavki je da će se kreditne institucije koje su dobile odobrenje za rad ili ga pak žele dobiti ponašati u skladu s definiranim propisima. Na primjeru ponašanja institucija koje su prikazane u empirijskom dijelu rada, odnosno na temelju njihovih poslovnih praksi biti će dokazano da se Zakon o kreditnim institucijama ne poštuje uvijek, a što dovodi do situacije da je danas u praksi veliki broj zelenaških ugovora.

²³ Dalić, M. (2002): Usporedna analiza hrvatskog financijskog sustava i finansijskih sustava naprednih tranzicijskih zemalja, Privredna kretanja i ekonomska politika, br. 92, str. 29-30

²⁴ Zakon o Hrvatskoj agenciji za nadzor financijskih usluga, NN, 140/05, 154/11, 12/12, čl. 2

Moguće je razlikovati osnovne financijske usluge te dodatne financijske usluge. Pritom su osnovne financijske usluge, odnosno usluge na kojima se temelji poslovanje kreditnih institucija:²⁵

- Primanje depozita ili drugih povratnih sredstava – pritom je naglasak na primanju depozita te je ovo ujedno jedan od temeljnih poslova kreditnih institucija budući da na temelju prikupljenih sredstava (depozita i sl.) odobravaju kredite, a od čega ujedno ostvaruju prihode;
- Odobranje kredita i zajmova – pritom se podrazumijevaju sve vrste kredita, a o što će biti detaljnije definirano u drugom dijelu ovog poglavlja;
- Platne usluge – odnosno usluge platnog prometa (prijenosa novčanih sredstava s jednog računa na drugi u istoj ili drugoj banci) koje banke pružaju građanima te poduzećima;
- Usluge povezane s kreditiranjem kao što su npr. prikupljanje i obrada podataka o kreditnoj sposobnosti itd..

Osnovne bankarske usluge su mnogobrojne, ali da bi određena banka mogla obavljati neku od navedenih usluga, nužno je da dobije odobrenje HNB-a, a što je svakako vrlo rigorozan proces te ujedno u konačnici jamči i kvalitetu pružene usluge korisnicima. Usprkos činjenici da su osnovne usluge mnogobrojne, ipak se poslovanje banaka kao kreditnih institucija primarno temelji na prikupljanju depozita i odobravanju kredita, uz pružanje usluge platnog prometa.

Iako banke mogu obavljati veći broj dodatnih financijskih usluga, najčešće obavljaju samo poslove distribucije osiguranja, a što doprinosi poboljšanju usluge koju pružaju klijentima (odnosno, klijentima je omogućeno da dobiju više različitih usluga na jednom mjestu, odnosno u banci).

Budući da je temeljni bankarski posao odobranje kredita, u nastavku se detaljnije definira tipologija kredita što je jedan od temelja za prikaz empirijskog dijela ovog završnog rada, uz činjenicu da je definiranje tipova kredita bitno kako bi se prikazale razlike u uvjetima kreditiranja od strane banaka u odnosu na inozemne financijske posrednike koji učestalo nude kredite po zeleniškim uvjetima.

²⁵ Zakon o kreditnim institucijama, NN, 159/13, 19/15, 102/15, 15/18, 70/19, 47/20, 146/20, čl. 8

3.2. Tipologija kredita

Kreditni poslovi čine aktivne poslove banaka na kojima banke zarađuju na temelju naknade za pružanje usluga kreditiranja, odnosno primarno kamate. Da bi kreditiranje bilo moguće, banke prvo moraju prikupiti sredstva, odnosno depozite te pritom plaćaju kamatu (pasivnu kamatu koja je trošak za banku). U konačnici, zarada za banku je razlika između aktivne te pasivne kamate. Krediti mogu biti kratkoročni i dugoročni, postoje brojne vrste kredita, ali će zbog same opsežnosti ovog rada u nastavku biti prikazane samo najčešće korištene vrste kredita, s naglaskom na kredite koji koriste građani budući da su oni najčešće žrtve zelenaških ugovora.²⁶

Kreditni se u najopćenitijem smislu mogu podijeliti na namjenske i na nenamjenske. Pritom se nenamjenski krediti najčešće odobravaju na kraći rok, dok se namjenski krediti odobravaju na duži rok. Nenamjenski krediti, kao što sam naziv ukazuje mogu se koristiti nenamjenski, odnosno prema željama i potrebama korisnika. Nenamjenski krediti mogu biti: okvirni kredit, gotovinski kredit, lombardni kredit te hipotekarni kredit. Namjenski krediti se koriste isključivo za namjenu za koju se odobravaju te mogu biti: potrošački kredit, kredit za kupnju motornih vozila, studentski/učenički kredit te stambeni kredit.²⁷ Nužno je naglasiti da su ovo tipovi kredita namijenjeni ponajprije kreditiranju građana, dok kada je riječ o poduzetnicima, pojavljuju se drugi, iako vrlo slični tipovi kredita (npr. krediti za obrtna sredstva, krediti za kupnju dugotrajne imovine i sl.). U nastavku će biti detaljnije pojašnjen samo gotovinski kredit kao jedan od najčešće korištenih tipova kredita kada je riječ o odnosima sa inozemnim pružateljima financijskih usluga.

Gotovinski kredit tip je nenamjenskog kredita te se ovaj tip kredita najčešće odobrava na kraći rok. Gotovinski krediti mogu se koristiti s ciljem financiranja različitih potreba ili želja kao što su podizanje gotovine u željenom iznosu, kupnja različitih oblika pokretnina, za obrazovanje, rekreaciju, odmor (tj. podmirivanje troškova odmora) i sl. Ovo je jedan od tipova kredita koje je najjednostavnije ugovoriti.²⁸

²⁶ Jurman, A. (2008): Kreditna politika poslovnih banaka u funkciji učinkovite multiplikacije kredita i depozita, *Ekonomski istraživanja*, Vol. 21, No. 2, str. 16

²⁷ Ivanov, M. i Santini, G. (2011): Uloga dopunskog kredita u poticanju poduzetničke aktivnosti i ekonomskog razvoja, *Ekonomija*, 18 (2), str. 251

²⁸ Ribić, D. i Vukanjac, D. (2017): Proces kreditiranja građana od strane Banaka u Republici Hrvatskoj, *Praktični menadžment*, Vol. 8, No. 1, str. 31

Tako primjerice HPB nudi mogućnost ugovaranja gotovinskih kredita do 30.000,00 € na rok otplate od 10 godina uz mogućnost korištenja najniže kamatne stope od 5,25%.²⁹ Vrlo slične uvjete nudi i PBZ, uz nešto višu kamatnu stopu. Uvidom u web stranice drugih banaka, moguće je uočiti različite oblike gotovinskih kredita kao što su gotovinski krediti u kunama, gotovinski krediti u eurima, gotovinski krediti za umirovljenike, gotovinski krediti za studente i sl.

Tablica 1: Primjer obračuna nenamjenskog kredita u HPB

Iznos kredita	Rok otplate	EKS (%)	Mjesečni anuitet
10.000,00	24	5,75	442,08
20.000,00	24	5,75	884,16
30.000,00	24	5,75	1.326,24

Izvor: HPB (2021): Nenamjenski krediti, [Internet], raspoloživo na: <https://www.hpb.hr/hr/nenamjenski-kredit/162> [26.04.2021.]

U tablici 1 prikazan je primjer obračuna nenamjenskog kredita u HPB banci. Jedna od specifičnosti kada je riječ o kreditiranju poslovnih banaka sa sjedištem i poslovnicama u RH, a što je vidljivo i na primjeru HPB-a, rijetke banke odobravaju mikro kredite, a što se izravno može povezati i s troškovima odobravanja takvih kredita, odnosno neisplativošću istih za poslovne banke. Ujedno, nije moguće uzeti kredit s rokom otplate manjim od 24 mjeseca, a što je nepovoljno za određene pojedince koji žele otplatu istog u što kraćem roku. Moguće je uočiti da je EKS za različite iznose kredita, ali koji se odobravaju na isti rok, odnosno 24 mjeseca ista te iznos 5,75%.

²⁹ HPB (2021): Nenamjenski krediti, [Internet], raspoloživo na: <https://www.hpb.hr/hr/nenamjenski-kredit/162> [26.04.2021.]

4. INOZEMNI PRUŽATELJI FINANCIJSKIH USLUGA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Pružatelji financijskih usluga u najopćenitijem smislu su oni poslovni subjekti koji upravljaju novcem u ime klijenata (uz upravljanje novcem u svoje ime i za svoj račun). Pružatelji financijskih usluga mogu biti:³⁰

- „Banke, kreditne unije i druga društva koja se bave potrošačkim financiranjem;
- Kartična poduzeća, izdavatelji e-novca i druge institucije za platni promet;
- Osiguravajuća društva te
- Investicijska društva (npr. burzovni mešetari, upravitelji imovinom, upravitelji portfeljima ili savjetnici za ulaganja)“.

Iako je veći broj pružatelja financijskih usluga, u ovom radu naglasak je stavljen na društva koja se bave potrošačkim financiranjem, budući da je ovaj oblik financijskih usluga najčešće korišten te je pritom učestalo uočiti elemente zelenaških ugovora.

Inozemni pružatelji financijskih usluga osnovani su van granica RH, ali ujedno imaju odobrenje i/ili pružaju financijske usluge na području RH. Prema popisu kreditnih institucija koje ostvaruju slobodu poslovnog nastana i slobodu pružanja usluga, odnosno imaju mogućnost neposrednog pružanja usluga, moguće je uočiti da je HNB dao dozvolu za pružanje financijskih usluga čak 171 društvu. Moguće je uočiti da je veliki broj ovih društava osnovan u Luksemburgu ili Lihtenštajnu što ukazuje na činjenicu da su njihovi osnivači ujedno htjeli postići neke dodatne ciljeve kao što je npr. korištenje određenih povlastica koje kreditne institucije imaju u tim državama. Za potrebe pisanja ovog rada izdvojiti će se samo par kreditnih institucija, odnosno:³¹

- Bank Alpinum AG iz Lihtenštajna;
- Bank of China (Hungaria) iz Mađarske, pritom je bitno naznačiti da postoji više Bank of China u par država EU;
- Barclays Bank Ireland PLC iz Irske;

³⁰ Europska komisija (2021): Podnošenje pritužbe u vezi s pružanjem financijskih usluga u drugoj državi članici EGP-a, [Internet], raspoloživo na: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/consumer-finance-and-payments/retail-financial-services/financial-dispute-resolution-network-fin-net/make-complaint-about-financial-service-provider-another-eea-country_hr [10.05.2021.]

³¹ HNB (2015): Kreditne institucije, [Internet], raspoloživo na: <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/supervizija/popis-kreditnih-institucija> [12.05.2021.]

- Bendura Bank AG iz Lihtenštajna;
- BNP Paribas iz Francuske;
- Deutsche Bank Ag iz Njemačke;
- ING Bank N.V. iz Nizozemske itd.

Moguće je uočiti da iako je često riječ o nepoznatim kreditnim institucijama, ipak je učestalo riječ i o bankama koje su vrlo razvijene u državama u kojima su osnovane (npr. BNP Paribas koja je jedna od najvećih kreditnih institucija u Francuskoj).

Kada je riječ o Kreditnoj instituciji 1 (KI1) koja se analizira u empirijskom dijelu rada, vrlo bitno je naglasiti da isti konstantno mijenjaju zemlju osnivanja te brojne druge podatke, a što potrošače dovodi u zabludu te na prvi pogled ukazuje na to da banka primjenjuje nepoštene trgovačke prakse. Za vrijeme pisanja ovog rada, par puta je mijenjana zemlja osnivanja, zbog čega je u konačnici ostavljena inicijalno utvrđena lokacija. Mijenjanje zemlje osnivanja jedan je od temeljnih indikatora koji ukazuju da to da banka ne posluje regularno, a što će biti prikazano u nastavku ovog rada.

5. ANALIZA PONUDE INOZEMNIH PRUŽATELJA FINANCIJSKIH USLUGA U REPUBLICI HRVATSKOJ

U ovom poglavlju rada ukratko će se analizirati ponuda tri odabrana pružatelja financijskih usluga u Republici Hrvatskoj, riječ je o Kreditnoj instituciji 1 (KI1), Kreditnoj instituciji 2 (KI2) i Kreditnoj instituciji 3 (KI3). Cilj ove analize je kreiranje mišljenja o ponudi inozemnih pružatelja financijskih usluga na području RH, odnosno definiranje uvjeta poslovanja te povoljnosti kamata koje su temeljni trošak kreditiranja.

5.1. Kreditna institucija 1 (KI1)

Riječ je o inozemnom pružatelju financijskih usluga, odnosno o KI1 koji je registriran na Malti, odnosno tvrtki pod kojom posluje KI1, koja je registrirana u Bugarskoj. Ujedno, vrlo teško je definirati pravne odnose, odnosno vlasništvo te sve druge relevantne činjenice koje se odnose na KI1. Uvidom u njihovu web stranicu, na prvi pogled je moguće uočiti da je vrlo jednostavno, pa čak i online dobiti kredit. No, je li to zapravo tako? Iz tog razloga nužno je detaljnije proučiti njihove uvjete poslovanja te prikazati po čemu se razlikuju u odnosu na banke koje posluju na području RH. Nužno je naglasiti da je KI1 navedena u registru kreditnih institucija pri HNB te je ovlaštena za neposredno pružanje usluga.

Moguće je online ugovaranje mikro kredita u iznosu od 300,00 do 10.000,00 (20.000,00) kuna na rok od 15 do 30 dana, uz mogućnost korištenja plus kredita kojem je rok otplate min 62 dana do max godine dana. U ovom slučaju je kamatna stopa od 7,26% do 8,11%. Na odobreni kredit obračunava se premija koja predstavlja dodatan trošak za korisnika kreditnih sredstava. Bitno je naglasiti da iako je riječ o kreditima u vrlo malim iznosima, nije moguće odobravanje kredita bez jamstva (odnosno jamca koji može biti fizička ili pravna osoba).

Odobrena sredstva se isplaćuju na račun primatelja sredstava te od dana isplate počinje teći rok otplate kredita. U nastavku se daje prikaz naknada te kamatnih stopa na kredite KI1. Ono što se ističe kao jedna od negativnosti korištenja kredita kod KI1 je dnevna zatezna kamatna stopa koja se obračunava u slučaju kašnjenja s otplatnom kredita. Ova kamata vrlo nejasno je definirana prema Standardnim uvjetima poslovanja KI1, odnosno navedeno je da će korisnik biti dužan platiti dnevnu kamatnu stopu, ali nije definirano je li riječ o dnevnoj kamatnoj stopi ili pak o obračunu godišnje kamatne stope na dnevnoj bazi.³² Posebno je problematično

³² Čl. 9, stavak 1 Standardni uvjeti poslovanja KI1

vraćanje kredita osobama koje imaju neredovita primanja te ukoliko su u financijskim teškoćama.

Kada je riječ o kreditu koji odobrava KII, obvezno je zahtijevano jamstvo, odnosno postojanje osobe (jamca) koja će KII jamčiti povrat sredstava koja je korisnik primio. Pritom jamac može biti fizička ili pravna osoba koja je kreditno sposobna i koja se obveže poštivati politike i postupke koji se odnose na sprječavanje pranja novca. Ono što je bitno naglasiti je činjenica da KII zadržava diskrecijsko pravo da odbije određenog jamca, ukoliko procijeni da jamac nije prikladan. Od jamca se zahtijeva da KII dostavi dokumentaciju koju propisuje KII, a pritom je moguće da iako određena osoba ili poduzeće budu inicijalno prihvaćeni kao jamci da dođe do određenih promjena te u konačnici KII procijeni da jamac više nije prikladan, već je potrebno pronaći novog jamca.³³

Jamac pritom može biti osoba koja je kreditno sposobna te poštuje politike i postupke u svezi sa sprječavanjem pranja novca. Jamstvo se pritom zahtijeva u obliku i prema sadržaju koji propisuje KII te se dodatno zahtijeva ovjerena (od strane javnog bilježnika) osobna isprava osobe, odnosno jamca. Jamac ne može biti poduzeće kojem prijete stečaj, osoba koja nije kreditno sposobna, osoba kojoj je ugled narušen, ukoliko ne ispunjava jamstva dana KII, ukoliko je osoba počinila povredu bitnih obveza prema KII te ukoliko ne zadovoljava određene politike koje KII provodi prilikom ispunjavanja vlastitih zakonskih obveza, a koje se ponajprije odnose na propise o sprječavanju pranja novca.³⁴

U slučaju da pojedinac koji želi koristiti usluge KII želi koristiti usluge jamca, a nema jamca koji bi bio kvalificiran prema zahtjevima banke. Moguće je koristiti usluge društva, jamca, kao što je primjerice Pružatelj usluga jamstva 1 (PUJ1). Riječ je o društvu koje je registrirano u Latviji i koje pruža usluge jamca. Ali, za razliku od tradicionalnog jamca, ovo društvo uvelike naplaćuje svoje usluge te je tako iz Općih uvjeta za davanje jamstva vidljivo da društvo osobi koja je uzela kredit na rok od šest mjeseci na iznos od 5.000,00 kn naplaćuje jamstvo 587,50 kn mjesečno, odnosno u ukupnom iznosu od 3.525,00 kn.³⁵

Do zahtjeva za promjenom jamca može doći ukoliko KII procijeni da jamcu prijete stečaj, da nije kreditno sposoban, da jamac nije osoba od ugleda, da je došlo do kršenja ugovornih

³³ Ibidem., čl. 6, stavak 2

³⁴ Ibidem., čl. 6, stavak 3

³⁵ Čl. 4 Opći uvjeti za davanje Jamstva PUJ1

odrednica te iz drugih razloga. U slučaju da pritom korisnik ne nađe drugog odgovarajućeg jamca u definiranim rokovima, dužan je isplatiti sve dospjele iznose bez odgađanja.³⁶ Iz ovog je moguće zaključiti da ukoliko to KII želi, zapravo raspolaže s većim brojem opravdanja za odbijanje određenog jamca u bilo kojem trenutku trajanja ugovornog odnosa te zapravo može bilo kada prekinuti ugovorni odnos s korisnikom kredita te zahtijevati povrat sredstava, a bez ikakvih sankcija.

KII nudi i opciju kupovine jamstva za sve one pojedince koji nisu u mogućnosti pronaći odgovarajućeg jamca. Ova usluga je uvedena tijekom 2020. godine budući da je uočeno da veliki broj pojedinaca nije u mogućnosti pronaći odgovarajućeg jamca zbog posljedica djelovanja pandemije COVID-19, odnosno situacije kada su određeni pojedinci ostali bez posla, a dijelu zaposlenih je smanjena plaća. KII pruža mogućnost svojim korisnicima da kupe jamstvo uz određenu naknadu.³⁷

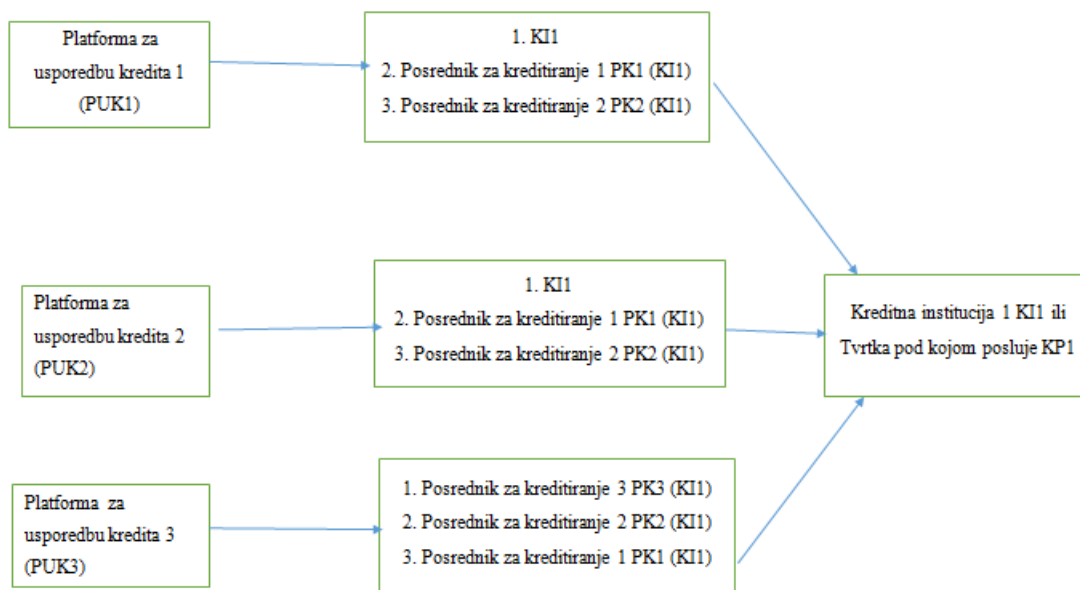
Ono što je moguće uočiti na web stranicama KII je činjenica da brojne informacije nisu raspoložive te da se klijente dovodi u zabludu s određenim informacijama. Tako primjerice, navedeno je kako je riječ o maloj banci iz Finske, a zapravo su registrirani na Malti.³⁸ Ono što je zabrinjavajuće je činjenica da se KII oglašava kroz brojne stranice, osim svoje službene stranice, a što dodatno doprinosi činjenici da se korisnike dovodi u zabludu.

³⁶ Čl. 6, stavak 6 Standardni uvjeti poslovanja KII

³⁷ Web stranica 1-Kupi jamstvo KII

Web stranica 2-Kupi jamstvo KII

³⁸ Čl. 1 Standardni uvjeti poslovanja KII

Slika 1: Shema povezanosti stranica za rangiranje kredita i KI1

Izvor: Izrada autorice prema rezultatima online pretraživanja

Na slici 1 prikazana je shema povezanosti stranica za rangiranje kredita, kredita koji su rangirani kao tri najpovoljnija na svakoj od navedenih stranica i KI1. Online pretraživanjem, moguće je pronaći više stranica koje navodno rangiraju pružatelje financijskih usluga prema kvaliteti. Kao primjeri se mogu istaknuti Platforma za usporedbu kredita 1 (PUK1), Platforma za usporedbu kredita 2 (PUK2), Platforma za usporedbu kredita 3 (PUK3). Pritom iz podataka prikazanih na samom dnu prve dvije web stranice, moguće je uočiti da su u vlasništvu društava koja su registrirana u Danskoj. S druge strane, iz podataka koji su navedeni na samom dnu web stranice PUK3, moguće je uočiti da je ova web stranica u vlasništvu KI1. Ono što je vrlo zanimljivo je činjenica da iako su prve dvije web stranice u vlasništvu društava koja su registrirana u Danskoj, obje stranice kao najbolji izbor nude kredite KI1, a što ukazuje na povezanost s ovom bankom. Detaljnijim pregledom ponude na obje stranice, moguće je uočiti da obje stranice nude isključivo ponudu kredita KI1, ali se pritom nude poveznice na web stranice koje su u vlasništvu KI1, ali je riječ o web stranicama pod drugim nazivima kao što su Posrednik za kreditiranje 1 (PK1), Posrednik za kreditiranje 2 (PK2) i sl.. Pritom je moguće zaključiti da su stranice u vlasništvu KI1 prema podacima koji su navedeni na samom dnu web stranica i koji ukazuju na to da su web stranice u vlasništvu tvrtke pod kojom posluje KI1.

Iako KI1 ima svoju službenu stranicu, posluje i s brojnim drugim web stranicama, a što bi potencijalno moglo dovesti u zabludu potencijalne klijente. Uzme li se u obzir da je veliki broj

klijenata financijski, ali i informatički nepismen, vrlo lako je doći do zaključka da rijetki klijenti uopće shvaćaju da je kod svih ovih web stranica u pitanju KI1. U ovom slučaju riječ je o dovođenju klijenata u zabludu te o primjeni nepoštenih trgovačkih praksi, a što se posebice ističe kada je riječ o poslovanju drugih kreditnih institucija, a koje posluju isključivo s jednom službenom web stranicom. Dodatno, dovođenju u zabludu pojedinaca doprinosi i činjenicama da je na tim web stranicama dostupan mali broj potrebnih informacija, a ujedno se promoviraju uvjeti odobravanja kredita koji su višestruko povoljniji u odnosu na uvjete koji su dostupni u komercijalnim bankama.

Tablica 2: Tarifa naknada KI1 – krediti s rokom plaćanja do 30 dana

Iznos kredita	Trajanje kredita u danima	Premija	Administrativna naknada	Ukupan iznos naknada plativih KI1	Ukupan iznos plativ KI1	EKS
300,00	15	0,7	0	0	300,70	5,84%
1.000,00	15	2,1	0	0	1.002,10	5,24%
3.000,00	15	7	0	0	3.007,00	5,84%
300,00	30	1,4	0	0	301,40	5,83%
1.000,00	30	4,9	0	0	1.004,90	6,13%
3.000,00	30	14,7	0	0	3.014,70	6,13%

Izvor: KI1 (2021): Standardni uvjeti poslovanja KI1, dodatak 1

Uvidom u tarife naknada KI1 prikazanih u tablici 2 moguće je uočiti da se iznosi od 300,00 do 3.000,00 kuna odobravaju na rok otplate do 15 ili 30 dana. Pritom se na ove iznose obračunava premija, uz obračun EKS-a. U ovom slučaju se ne naplaćuje administrativna naknada. Ono što je moguće uočiti je da na prvi pogled izgleda kao da su kamate jako male, da nema nekih drugih naknada odobravanja kredita i sl. S druge strane, detaljnim pretraživanjem nije moguće pronaći kolika je naknada za odobravanje kredita te drugi troškovi koji mogu nastati prilikom odobravanja kredita (a što je navedeno u uvjetima poslovanja poslovnih banaka sa sjedištem i poslovnica u RH). Potpuno je nelogično da će KI1 pozajmiti iznos od 3.000,00 kn na 30 dana, a da naknada bude samo 14,70 kn budući da su troškovi obrade značajno veći. Na ovom primjeru vidljivo je da su tarife naknada vrlo čudne te da nešto nije u redu budući da su kamatne stope preniske te ne postoji administrativna naknada. Logikom stvari, nijedna poslovna banka neće biti voljna odobriti kredit po ovim uvjetima budući da postoje određeni troškovi odobravanja kredita.

Tablica 3: Tarifa naknada KI1 – krediti s rokom plaćanja do 60 ili više dana

Iznos kredita	Trajanje kredita u danima	Premija	Administrativna naknada	Ukupan iznos naknada plativih KI1	Ukupan iznos plativ KI1	EKS
2.000,00	60	17,20	0	17,20	2.017,20	7,20%
4.000,00	60	34,40	0	34,40	4.034,40	7,20%
6.000,00	60	51,60	0	61,60	6.051,60	7,20%
2.000,00	90	24,40	0	24,40	2.024,40	7,66%

Izvor: KI1 (2021): Standardni uvjeti poslovanja KI1

U tablici 3 prikazane su tarife naknada KI1 kada je riječ o kreditima s rokom otplate dužim od 60 dana. U ovom slučaju riječ je o višim premijama. Ujedno, EKS je viša što može ukazivati da EKS koje su prikazane u tablici 2 i 3 nisu na godišnjoj razini³⁹, već je riječ o EKS koje se odnosi na određeno razdoblje, odnosno na 15,30, 60 ili više dana, a što nije u skladu sa zakonskim propisima (ponovo se ističe problem nepoštenih trgovačkih praksi te dovođenja korisnika u zabludu). Ujedno, uvjeti poslovanja nisu dovoljno detaljni te ostavljaju brojne mogućnosti za manipulacije od strane KI1, odnosno, mogu dijelom dovesti u zabludu korisnika kredita što u konačnici može imati štetne posljedice po njega.

Moguće je uočiti određene web stranice na kojima se kao prikazuju najpovoljniji gotovinski krediti. Par tih stranica pripada poduzeću koje promovira poslovanje KI1, odnosno prikazuje se kao davanje zajmova od strane više davatelja financijskih usluga, a u konačnici je riječ o jednom te istom subjektu, a što je izravno dovođenje u zabludu pojedinaca, odnosno korisnika zajma. Dodatno, stranice koje rangiraju pružatelje financijskih usluga dodatno rangiraju i poslovne banke kao što je primjerice ponuda kredita Addiko banke, ali ih pritom rangiraju vrlo nisko, dok su u samom vrhu ponude različite web stranice koje su povezane KI1.⁴⁰ Prethodno navedene stranice nemaju jasno navedeno da je riječ o KI1, već je svaka od navedenih web stranica na kojima se nude zajmovi različito dizajnirana, a time dolazi i do dovođenja klijenata u zabludu. Analiziranjem ponude istih, moguće je uočiti da su uvjeti poslovanja na prvi pogled vrlo povoljni za klijente, ali da u konačnici, budući da ne postoje jasno definirani uvjeti poslovanja kao u poslovnim bankama, postoji izražen rizik od prijevare, a posebice kada je u cijeli odnos uključeno društvo, odnosno jamac koji svoje usluge naplaćuje u iznosu višestruko većem u odnosu na iznos odobrenog kredita.

³⁹ U Standardnim uvjetima poslovanja KI1 nije navedeno da je EKS na godišnjoj razini, dok se u Posebnim uvjetima ugovora o kreditu navodi da se EKS obračunava na razdoblje za koje je kredit odobren.

⁴⁰ Jedan od primjera svakako su prethodno navedene tri stranice na kojima su rangirani pružatelji financijskih usluga.

5.2. Kreditna institucija 2 (KI2)

Kreditna institucija 2 (KI2) je poduzeće koje je osnovano u Češkoj s ciljem pozajmljivanja sredstava ili posredovanja pri pozajmljivanju sredstava za potrošačke kredite. Bitno je naglasiti da ovo društvo nije navedeno među onih 171 koja imaju dozvolu HNB-a za neposredno pružanje kreditnih usluga na tržištu RH. Na njihovoj web stranici istaknuto je da je zajam moguće zatražiti 0-24 h, 7 dana u tjednu, a čime ujedno ukazuju i na brzinu odobravanja kredita. Kao i KI1, KI2 također nudi opciju mikro kreditiranja. Za razliku od KI1, KI2 u uvjetima poslovanja ističe da se EKS obračunava na godišnjoj razini, a čime se izbjegava mogućnost dovođenja clijenata u zabludu. Razlika je uočljiva i kada je riječ o jamcima, budući da KI2 ne zahtijeva postojanje jamca koji će jamčiti povrat kredita. U slučaju kašnjenja s plaćanjem rate kredita zaračunava se zatezna kamata te u slučaju da dođe do poteškoća u otplati kredita, društvo će najvjerojatnije angažirati treću osobu s ciljem naplate sredstava (pretpostavlja se da će pokrenuti ovrhu).⁴¹

Tablica 4: Tarife KI2

Iznos	Rok otplate (dani)	Pristojba	Ukupno glavnica+kamata	EKS (%)
500,00	15	100,00	600,00	37.974,35
2.000,00	600	600,00	2.600,00	946,63
4.000,00	30	1.000,00	5.000,00	1.660,10
7.000,00	30	1.750,00	8.750,00	1.606,78

Izvor: KI2 (2018): Opći uvjeti ugovora o zajmu KI2

U tablici 4 prikazane su tarife koje primjenjuje KI2 u odnosu na iznose kredita te rok otplate. Moguće je uočiti da se naplaćuje pristojba koja raste s porastom iznosa odobrenog kredita. Usto, naplaćuje se naknada za obradu zahtjeva. Naznačena je EKS za koju se prethodno u tekstu ističe da je na godišnjoj razini. Odnosno, osoba koja pozajmi 500 kn, za 15 dana će vratiti 600 kn te platiti i 30 kn naknade za obradu zahtjeva. Moguće je uočiti da je iznos kamate previsok u odnosu na iznos sredstava. U usporedbi sa KI1, ispada da će osoba u ovom slučaju ukoliko pozajmi 500 kn na rok od 15 dana vratiti značajno veći iznos.

Maksimalno je moguće odobravanje kredita od 10.000,00 kn s rokom otplate od 90 dana. U tom slučaju se naplaćuje pristojba (kamata) od 4.000,00 kuna te naknada za obradu zahtjeva od 70,00 kn. Ovaj kredit vraća se u 3 rate te korisnik kredita u konačnici društvu vrati 14.000,00

⁴¹ Opći uvjeti ugovora o zajmu KI2

kuna. Vidljivo je da je riječ o zelenaškoj kamati budući da je na 10.000,00 kn u samo 3 mjeseca obračunato 4.000,00 kuna kamata. U usporedbi s KI1, KI2 na prvi pogled djeluje kao izuzetno nepovoljniji, a ponajprije iz razloga što su navedeni vrlo visoki iznosi pristojbi. S druge strane, uzme li se u obzir činjenica da kada je riječ o poslovnom odnosu s KI1, jamac svoju uslugu naplaćuje u višestruko većim iznosima u odnosu na ove navedene u tablici 4, moguće je zaključiti da iako je i u ovom slučaju riječ o vrlo nepovoljnim kreditima, uvjeti poslovanja su transparentnije navedeni u odnosu na KI1.

KI2 ističe visinu naknade za obradu kredita, dok KI1 ne ističe, a što dodatno ukazuje na činjenicu da poslovni odnos s KI1 nije regularan, odnosno ponovno se ističe upitnost profitabilnosti kreditiranja koje je bez nekih dodatnih naknada, a s niskim stopama EKS. Odnosno, ova situacija ukazuje na činjenicu da banka značajnije prihode ostvaruje iz drugih izvora, odnosno kroz prodaju jamstava preko drugog društva. U izračun EKS uključuje se nominalna kamatna stopa te naknade koje se plaćaju pri odobravanju kredita, ali bi pritom EKS trebala biti do iznosa koji je jednak zakonskoj zateznoj kamati uvećanoj za dva postotna boda. Pritom se zatezne kamate obračunavaju na razdoblje od jedne godine, a trenutne propisane zatezne kamate u 2021. godini su u rasponu od 5,75% do 7,75%⁴² što ukazuje na to da EKS, kada je riječ o KI2 nije u rasponu stopa koje su dozvoljene. Da uvjeti poslovanja KI2 nisu u skladu sa zakonskim propisima može sugerirati i činjenica da su u razdoblju od pisanja prve verzije ovog rada pa do dana ispravka promijenjeni uvjeti poslovanja. Odnosno, došlo je do promjene tvrtke na KI2 sa sjedištem u Španjolskoj.⁴³

Kao i prethodni pružatelj financijskih usluga, tako i ovaj djeluje pod većim brojem web stranica, a čime korisnike zajmova dovodi u zabludu da je riječ o većem broju pružatelja financijskih usluga. Moguće je zaključiti da i ovaj inozemni pružatelj financijskih usluga svoje potencijalne ili postojeće klijente dovodi u zabludu te da primjenjuje nepoštene trgovačke prakse.

5.3. Kreditna institucija 3 (KI3)

Kreditna institucija 3 (KI3) je financijsko poduzeće koje je osnovano u Španjolskoj s ciljem mikrokreditiranja na području EU.⁴⁴ Ujedno, ne nalazi se na popisu financijskih institucija koje

⁴² Zakon o potrošačkom kreditiranju, NN, 75/09, 112/12, 143/13, 147/13, 09/15, 78/15, 102/15, 52/16, čl. 20 i 20a

⁴³ Opći uvjeti ugovaranja zajma KI2

⁴⁴ U čl. 1, stavak 1 Opći uvjeti ugovaranja zajma KI3, pozivaju se na zakone koji su mjerodavni na razini EU, a koji im ujedno omogućavaju pružanje financijskih usluga na području van Španjolske. Riječ je o Zakonu o trgovanju na daljinu te Zakonu o ugovorima o potrošačkim kreditima.

vodi HNB, a koje imaju odobrenje za pružanje financijskih usluga u RH. Kao i u prethodna dva slučaja, riječ je o zajmu koji se odobrava na daljinu, odnosno nema fizičkog kontakta sa službenicima pružatelja financijskih usluga. Jedan od temeljnih preduvjeta za odobravanje zajma je nepostojanje dugovanja po nekoj drugoj osnovi. Ujedno, nužno je i zadovoljavanje drugih preduvjeta koji su izravno povezani sa kreditnom sposobnošću subjekta koji traži zajam. Kao i u prethodnom slučaju, ukoliko dođe do kašnjenja podmirivanja obveza, propisane su zatezne kamate, ali pritom pri podmirivanju obveza, prvo se podmiruju kamate i sl. troškovi, a u konačnici se vraća glavnica.⁴⁵

U ovom slučaju rok otplate može biti 15 do 180 dana te je moguće pozajmiti iznose od 500,00 do 20.000,00 kn. U općim uvjetima nigdje se ne spominje obveza korištenja jamca, već je izričit naglasak stavljen na kreditnu sposobnost korisnika zajma.⁴⁶ S ciljem prikazivanja uvjeta poslovanja u KI3, u nastavku je dan prikaz otplate zajma od 5.000,00 kn s različitim rokovima dospijeća, odnosno od 15 do 150 dana.

⁴⁵ Opći uvjeti ugovaranja zajma KI3

⁴⁶ Ibidem.

Tablica 5: Otplatni plan pozajmice od 5.000,00 kn u KI3

Iznos	Rok otplate (dana)	Pristojba	Trošak obrade	Iznos za isplatu	Ukupno na vratiti	EKS (%)
5.000,00	15	1.000,00	70,00	4.930,00	6.000,00	11.805,26
5.000,00	30	1.250,00	80,00	4.920,00	6.250,00	1.737,80
5.000,00	60	1.540,00	80,00	4.920,00	6.540,00	1.014,70
5.000,00	150	3.075,00	60,00	4.940,00	8.075,00	927,94

Izvor: KI3 (2021): Opći uvjeti ugovaranja zajma KI3

U tablici 5 prikazan je otplatni plan pozajmice u KI3. Moguće je uočiti da ni u ovom slučaju EKS nije u skladu sa zakonskim propisima. Pritom se trošak obrade naplaćuje na samom početku, od sredstava koja se isplaćuju korisniku zajma. Uzmu li se u obzir kamatne stope koje su trenutačno važeće u komercijalnim bankama, na prvi pogled je gotovo pa nevjerojatno da na iznos pozajmice od 5.000,00 kn, odnosno 4.940,00 kn kada se oduzme trošak obrade kroz 150 dana pojedinac mora vratiti 8.075,00 kn. Iz ovog proizlazi da bi u slučaju da je zajam na rok koji je duži od otprilike 200 dana pojedinac morao vratiti iznos u kojem kamate premašuju iznos glavnice, a što ukazuje da je riječ o zelenaškom odnosu.

U usporedbi s prethodnim inozemnim pružateljima financijskih usluga, moguće je uočiti da KI3 ima vrlo nepovoljne uvjete odobravanja kredita, a što se posebice ističe kada se EKS usporedi s onom koja je u primjeni u poslovnim bankama sa sjedištem i poslovnicama u RH. I kod ovog pružatelja financijskih usluga moguće je uočiti poslovanje kroz više web stranica, a čime se potencijalne korisnike zajmova dovodi u zabludu da je riječ o većem broju pružatelja financijskih usluga.

Na samom kraju ovog rada ponovo se postavlja pitanje zašto uopće pojedinci koriste usluge inozemnih pružatelja financijskih usluga. Ponajprije iz razloga jer se krediti koje oni odobravaju promoviraju kao oni koji se vrlo brzo odobravaju, odobravaju se vrlo mali iznosi koje komercijalne banke inače ne odobravaju, a ono što je posebice značajno, ovi krediti se učestalo odobravaju osobama koje nisu kreditno sposobne te u konačnici mogu dodatno pogoršati zaduženost određene osobe. Usporedbom uvjeta poslovanja sva tri inozemna pružatelja financijskih usluga, moguće je uočiti da oni u svom poslovanju primjenjuju nepoštene trgovačke prakse, a time klijente dovode u zabludu.

6. ZAKLJUČAK

Jedan od bitnijih pojmova ovog rada je lihva ili lihvarenje koje se temelji na pozajmljivanju novca uz uvjete koji primatelja sredstava stavljaju u nepovoljan položaj budući da je naknada za uslugu nerazmjerna usluzi koja se pruža. Najčešće je riječ o pozajmljivanju novca uz visoke kamate ili uz dodatne troškove, ali je u praksi moguće uočiti vrlo veliki broj čimbenika koji pozajmljivanje novca čine zelenaškim odnosom na štetu primatelja novca. Iako je ponekad dojam da se zelenaštvo razvija ponajprije tijekom posljednjih desetljeća, to zapravo nije tako već se zelenaštvo kao pojam uz lihvnu i lihvarenje pojavljuju gotovo pa s pojavom novca te je moguće uočiti da su brojni državnici kroz povijest prepoznavali opasnosti ove pojave i pokušavali ju spriječiti različitim odredbama.

S obzirom da je od pojave pandemije došlo do naglog rasta broja nezaposlenih te da je velikom broju zaposlenih smanjena plaća, što posljedično vodi pojavi kreditne nesposobnosti tih osoba, za očekivati je da će doći do sve učestalije pojave korištenja financijskih usluga raznih posrednika koji su često vrlo nepouzdana. Iako istraživanja pokazuju da su banke vrlo likvidne, iste ujedno sve teže odobravaju kredite jer je zbog smanjenog dohotka pojedinaca povećana mogućnost da će biti otežana naplata potraživanja po kreditima u budućnosti. Na taj način izravno su stvorene mogućnosti djelovanja različitih posrednika (bilo legalnih ili ilegalnih) koji građanima, ali i poduzećima pozajmljuju novac, uz često vrlo nepovoljne uvjete, a što u konačnici zna dovesti i do propasti poslovnih subjekata te suicida pojedinaca.

Prilikom pregleda presuda sudova RH (odnosno obrazloženja istih) moguće je uočiti da je vrlo teško dokazati postojanje elemenata zelenaškog ugovora, a što u konačnici dovodi do tog da postoji veliki broj oštećenika, a koji ili ne pokreću sudski postupak ili su ga pokrenuli, ali na koncu nisu uspjeli dokazati postojanje elemenata zelenaškog ugovora. U radu je prikazan primjer jedne presude koja je povezana s drugom presudom prema kojoj je presuđeno da je ugovor između dvije osobe imao elemente zelenaštva budući da je postojalo založno pravo na nekretnini višestruko vrijednijoj u odnosu na iznos pozajmice. Usto, dokazano je da je davatelj pozajmice iskoristio trenutačnu situaciju primatelja pozajmice te da je prekršio zakonske odrednice budući da je u ugovoru naveden veći iznos, a u stvarnosti je primatelj pozajmice primio manji iznos. U ovom slučaju je vidljivo više elemenata zelenaškog ugovora.

Inozemni pružatelji financijskih usluga vrlo su specifični budući da najčešće izbjegavaju kontrolu od strane HNB-a kao tijela koje daje odobrenje za rad te nadgleda poslovanje financijskih institucija. Uvidom u registar kreditnih institucija koji objavljuje HNB moguće je

uočiti da čak 171 inozemna kreditna institucija ima odobrenje za neposredno pružanje usluga na području RH (uočljivo je da je ovaj broj značajno veći u odnosu na broj banaka koje posluju na području RH). Pritom, iako je najčešće riječ o manje poznatim kreditnim institucijama, u određenim slučajevima riječ je o vrlo poznatim te velikim kreditnim institucijama kao što je npr. BNP Paribas iz Francuske.

U empirijskom dijelu rada analizira se poslovanje KI1, KI2 te KI3. Kada je riječ o KI1, moguće je uočiti da se promovira vrlo jednostavno odobravanje kredita, ali to zapravo ni nije tako budući da se zahtijeva jamstvo, odnosno postojanje fizičke ili pravne osobe kao jamca. KI1 jedan je od inozemnih pružatelja financijskih usluga koji ima vrlo razgranatu mrežu web stranica putem kojih nudi svoje usluge te dodatno web stranice koje rangiraju pružatelje financijskih usluga te ujedno u prvi plan stavljaju ponudu KI1. Jedna od specifičnosti KI1 je činjenica da se ne ističe je li EKS izražena na godišnjoj, mjesečnoj ili pak dnevnoj razini.

Kada je riječ o drugom društvu, odnosno KI2, uočljivo je da postoje određene razlike u poslovanju, odnosno EKS je obračunata na godišnjoj razini, ali je ujedno gotovo pa nerazumljivo iz općih uvjeta poslovanja kolika je EKS. Na slučaju KI2 moguće je uočiti da je riječ o obračunu zelenaških kamata budući da se na iznos od 10.000,00 kuna na rok od 3 mjeseca obračunava 4.000,00 kuna kamata. KI3 je u svom poslovanju relativno sličan KI2 te ima izrazito nedefinirane uvjete poslovanja, a moguće je uočiti da je trošak pozajmljivanja novca od njih izrazito visok.

LITERATURA

1. Bohaček, Z., Šarlija, N. i Benšić, M. (2003): Upotreba kredit scoring modela za ocjenjivanje kreditne sposobnosti malih poduzetnika, *Ekonomski pregled*, 56 (7-8), str. 565-580
2. Dalić, M. (2002): Usporedna analiza hrvatskog financijskog sustava i financijskih sustava naprednih tranzicijskih zemalja, *Privredna kretanja i ekonomska politika*, br. 92, str. 27-52
3. Europska komisija (2021): Podnošenje pritužbe u vezi s pružanjem financijskih usluga u drugoj državi članici EGP-a, [Internet], raspoloživo na: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/consumer-finance-and-payments/retail-financial-services/financial-dispute-resolution-network-fin-net/make-complaint-about-financial-service-provider-another-eea-country_hr [10.05.2021.]
4. HNB (2015): Kreditne institucije, [Internet], raspoloživo na: <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/supervizija/popis-kreditnih-institucija> [12.05.2021.]
5. HPB (2021): Nenamjenski krediti, [Internet], raspoloživo na: <https://www.hpb.hr/hr/nenamjenski-krediti/162> [26.04.2021.]
6. Ivanov, M. i Santini, G. (2011): Uloga dopunskog kredita u poticanju poduzetničke aktivnosti i ekonomskog razvoja, *Ekonomija*, 18 (2), str. 233-270
7. Jurman, A. (2008): Kreditna politika poslovnih banaka u funkciji učinkovite multiplikacije kredita i depozita, *Ekonomski istraživanja*, Vol. 21, No. 2, str. 16-33
8. Kazneni zakon, NN, 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19
9. KII (2021) Web stranica 1-Kupi jamstvo KII
10. KII (2021) Web stranica 2-Kupi jamstvo KII
11. KII(2021): Standardni uvjeti poslovanja KII
12. Kramatić, I. (1996): Zelenaštvo ili lihvarjenje, *Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika*, Zagreb, Vol. 44, No.1, str. 38-39
13. Peričić, Š. (2006): Prilog poznavanju gospodarskih prilika Bukovice i Podgorja u XIX stoljeću, *Rad. Zavoda povij. znan. HAZU Zadru*, sv. 48/2006, str. 569-596
14. Persky, J. (2007): Retrospectives, From Usury to Interest, *Journal of Economic Perspectives*, Vol. 21, No. 1, str. 227-236
15. PUJ1 (2021): Opći uvjeti za davanje jamstva PUJ1
16. PUK3 (2021): Web stranica 1 – pregled podataka PUK3

17. Radolović, A. i Radolović, O. (2018): Neke nove refleksije o građansko-trgovačkim specifičnostima novčanih obveza, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, vol. 39, br. 1, str. 335-352
18. Ramljak, S. (2009): Crtica o lihvarstvu u Drniškoj krajini krajem XIX. i početkom XX. stoljeća, [Internet], raspoloživo na: <https://hrcak.srce.hr/file/250372> [16.04.2021.]
19. Republika Hrvatska, Županijski sud u Zadru, 5 Gž-1536/16-7 od 09. travnja 2018
20. Ribić, D. i Vukanjac, D. (2017): Proces kreditiranja građana od strane Banaka u Republici Hrvatskoj, Praktični menadžment, Vol. 8, No. 1, str. 29-37
21. Zakon o Hrvatskoj agenciji za nadzor financijskih usluga, NN, 140/05, 154/11, 12/12
22. Zakon o kreditnim institucijama, NN, 159/13, 19/15, 102/15, 15/18, 70/19, 47/20, 146/20
23. Zakon o obveznim odnosima, NN, 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18
24. Zakon o potrošačkom kreditiranju, NN, 75/09, 112/12, 143/13, 147/13, 09/15, 78/15, 102/15, 52/16

POPIS TABLICA

Tablica 1: Primjer obračuna nenamjenskog kredita u HPB	16
Tablica 2: Tarifa naknada KI1–kreditni s rokom plaćanja do 30 dana	23
Tablica 3: Tarifa naknada KI1–kreditni s rokom plaćanja do 60 ili više dana	23
Tablica 4: Tarife KI2.....	25
Tablica 5: Otplatni plan pozajmice od 5.000,00 kn u KI3	28

POPIS SLIKA

Slika 1: Shema povezanosti stranica za rangiranje kredita i KI1	22
---	----

SAŽETAK

U situaciji kada su pojedinci ili poslovni subjekti ne raspolažu s dovoljno novčanih sredstava, traže različite izvore sredstava, od kojih se ponajprije ističu krediti. Pritom se posebice ističu razdoblja u kojima postoji povećana potražnja za financijskim uslugama s naglaskom na kreditiranje građana i poslovnih subjekata. Jedno od takvih razdoblja trenutačno je aktualna pandemija COVID-19. Pandemija je utjecala na pad prihoda poslovnih subjekata te na pad dohotka građana, a zbog čega posljedično obe skupine subjekata otežano podmiruju nastale obveze. U uvjetima globalizacije te internacionalizacije poslovanja poslovnih subjekata, a time i pružatelja financijskih usluga, pojavljuje se mogućnost korištenja usluga inozemnih pružatelja financijskih usluga. Pritom se njihovo poslovanje vrlo često promatra pod povećalom zbog uvjeta poslovanja koji se razlikuju u odnosu na kreditne institucije. Temeljni cilj rada je proučiti modele poslovanja inozemnih pružatelja financijskih usluga te uočiti ilegalne elemente (a koji se ujedno mogu okarakterizirati zelenaštvom) u njihovom poslovanju.

U RH čak 171 inozemni pružatelj financijskih usluga (prema registru HNB-a) ima odobrenje za neposredno pružanje usluga na području RH. Pritom je moguće uočiti da iako je često riječ o nepoznatim pružateljima financijskih usluga, određeni dio vrlo razvijenih te ujedno pouzdanih pružatelja financijskih usluga čini taj broj. U empirijskom dijelu rada analiziraju se tri inozemna pružatelja financijskih usluga na području RH. Moguće je uočiti da iako na prvi pogled korištenje njihovih usluga djeluje vrlo poželjno, u konačnici korištenje ovakvog oblika kreditiranja može dovesti do neželjenih posljedica kao što su plaćanje većih kamata, plaćanje visokih zatezних kamata i sl.

Ključne riječi: liхва, zelenaški ugovori, inozemni pružatelji financijskih usluga

SUMMARY

In a situation where individuals or businesses do not have enough funds, they look for different sources of funds, of which loans stand out in the first place. The periods in which there is an increased demand for financial services, with an emphasis on lending to citizens and businesses, stand out in particular. One such period is the current COVID-19 pandemic. The pandemic affected the decline in the income of business entities and the decline in the income of citizens, which made it difficult for both groups of entities to meet their obligations. In the conditions of globalization and internationalization of business entities, and thus financial service providers, there is a possibility of using the services of foreign financial service providers. In doing so, their business is very often viewed under a magnifying glass due to business conditions that

differ from credit institutions. The basic goal of this paper is to study the business models of foreign financial service providers and to identify illegal elements (which can also be characterized by greenery) in their business.

In the Republic of Croatia, as many as 171 foreign financial service providers (according to the CNB register) are approved for the direct provision of services in the territory of the Republic of Croatia. It is possible to notice that although these are often unknown financial service providers, a certain part of highly developed and at the same time reliable financial service providers makes up this number. In the empirical part of the paper, three foreign financial service providers in the Republic of Croatia are analyzed. It is possible to notice that although at first sight the use of their services seems very desirable, in the end the use of this form of lending can lead to undesirable consequences such as payment of higher interest rates, payment of high default interest and the like.

Key words: interest, green leases, foreign financial service providers